پاڕادۆکسی شکەستی ئیسڕائیل!..2.. نووسینی: ئەلوف بێن.. وەرگێڕانی: حەسەن ڕازانی

چۆن سەرکەوتنی سەربازیی وەڵات شکەستی سیاسی بەرهەم دەهێنێت!
نووسینی: ئەلوف بێن ٤ی ئۆکتۆبەری ٢٠٢٤
سەرچاوە: فۆڕین ئەفێرس
وەرگێڕانی: حەسەن ڕازانی

تێبینی: ئەم بابەتە کەمێک درێژەو نەشم ویست کورتی بکەمەوە. چونکە ئەمە تەڕجومەیە نەک ئامات□کردن تاکو تەنها بیرۆکەو پۆینت و سەرخاڵەکانی دەست نیشان بکەم. بە هەر شێوەیەک لێم ببڕیبایە لە گرنگیەکەم کەم دەکردەوە. ئەم بابەتە لە فۆڕین ئەفێرس دا بڵاوکراوەتەوە ک□ گ□قارێکی وەرزیە و پەیوەستە بە وەزارەتی دەرەوەی ئەمریکا. دەستی نووسەرەکانی تا ڕادەیەک ئاوەڵاکردوە بۆ ئەوەی بتوانن چی بەڕاست دەزانن بیڵێن. ئەو گ□قارە نوسەری چەپ و لیبڕاڵی لە ناودا دەنووسێت. بابەتەکانی ناوی هەمویان دەگەنە ١٤ تا ٢٠ لاپەڕە. ئەوەش نووسێنێکی درێژە، هەر بۆیەش من بۆ بڵاوکردنەوە کردمە سێ بەشەوە. جا ئەو بابەتە هەم ئازادانە نووسراوەو هەم نووسەرەکەشی جولەکەیەو بۆخۆشی سەرنووسەری گ□قارێکی ئیسڕائیلییە بە ناوی هاڕێنتز. نووسەر لەم نووسینەیدا بە ئازادانە ڕەخنە لە ئیسڕائیل و سیاسەتە ڕەگەزپەرستەکەی و سیستەمی دەسەڵاتدارێتی باڵی ڕاستڕەوی نێو سیاسەتی ئیسڕائیل دەگرێ. هەروەها بە تەواوی پێەوە دیارە کە هاوسۆزی کێشەی فەلەستینەو لە گەڵ فەلەستینیەکاندا بۆ درووستکردنی دەوڵەتی س□ بەخۆی خۆیان هاوڕایە.(ح.ڕ)

بەشی دوووەم :

بەردەوام بوونی ناتانیاهۆ لە دەسەڵاتدا لە گەڵ مێژووی ئیسڕائیلدا نایەتەوە!

ناتانیاهۆ بە ڕاکردنی لە بەرپرسیاریەتی و مناوەرەکردنێکی وردیشی دەستدایە تا مانەوەی خۆی و پێڕەکەی لە دەسەڵاتدا درێژە پێبدات، توانی خۆی ڕزگار بکات لەو لێکۆڵینەوە توندەی کە دەستی پێکردبوو لەسەر سیاسەتەکانی ناتانیاهۆ کە خۆی لە پێکەوە ژیان و گونجان

لەگەڵ حەماسدا دەبینیەوە و لە لایەکی تریشەوە کە گوێی بەو هەموو ئاگادارکردنەوانە نەدەدا کە سوپاو دەزگاکانی هەواڵگریی پێیان دەدا لەسەر هێرشی چاوەڕوانکراوی لەو جۆرەی حەماس بۆ سەر ئیسڕائیل. هەروەها هەوڵەکانیشی لە لاکەی ترەوە بۆ لاوازکردنی دەسەڵاتدارێتی فەلەستین کە هاوبەشی پێشووی ئیسڕائیلە بۆ چەسپاندنی ئاشتی. جا ئێستا لە ترسی شکەستهێنانی لە دەنگدان و بۆ دوای ئەوەشدا دەگەڕێت کە دادگاییکردنەکەی لەسەر گەندەڵی وەدوا بخات، ناتانیاهۆ تەنانەت خۆی لە دەنگدانی پێشوەختەش بەدوور دەگرێت! بۆیە بەشی سەرەکی پلان و ستراتیژی ناتانیاهۆ ئێستا هەر ئەوەیە کە درێژە بەشەڕ بدات و تەنانەت بەربڵاوتریشی بکات تا بەرەو لوبنانیش بڕوات و ناشیەوێت لەگەڵ حەماس بگاتە هیچ ڕێکەوتنێک! جا ئەگەرئەو سیاسەتەی ناتانیاهۆ لە سەر حسابی تەواوی بە بارمتە گیراوەکانیش کە لە ناو غەزەو تونێلەکانی غەزەدان خەریکە هەر لە برسانا بمرن تەواو ببێت و بەسەرکەوتن بگات!
ناتانیاهۆ بۆ ئەوەی پارێزگاری لە دەسەڵاتی خۆی بکات هاتووە دەسەڵاتێکی یەکجار زۆری نایاسایی داوەتە هاوڕێ هەرە ڕاستڕەوەکانی نەو هاوپەیمانیەتەکەی خۆی کە هەموو ئەوانە پێبەگەرویان دەنگی نا بەرز دەکەنەوە بە هەر ڕێکەوتنێکی بارمتە گۆڕینەوە کە کشانەوەی ئیسڕائیلی لە غەزە تێدا بێت لەگەڵ بەردانی چەکدارەکانی حەماس کە لە زیندانەکانی ناو ئیسڕائیلدان. ئا ئەمەشیان نوێنەرایەتی 180 پلە گەڕان و بادانەوە لە هەڵوێستی نیشتیمانیدا دەکات! چونکە ئیسڕائیلیەکان هەمیشە شانازییان بەوەوە کردووە کە ئامادەی کردنی هەموو شتێکن لە پێناوی هێنانەوەی بارمتەو دیلەکانی جەنگ بۆ ماڵە خۆیان، وەک لە هەڵمەتەکەی ساڵی 1976 دا دەرکەوت کە هێزی بەرگری ئیسڕائیلی IDF ئەنجامیدا لە شاری ئینتێبی یۆگەندا بۆ ڕزگارکردنی ئەو سەرنشینانەی کە لە ناو فڕۆکەیەکی فەرەنسیدا بوون کە لە تەل ئەبیبەوە ذەچوون بۆ پاریس و لە ڕێگا فڕێنرابوون و بەرەو یۆگەندا برابوون. کە لەو هەڵمەتە بوێرانیەدا برا گەورەکەی ناتانیاهۆ بە ناوی یۆنی گیانی خۆی بەخت کرد! ئینجا هەر پێنج ساڵ پێش ئێستا سەرۆک وەزیرانی ئیسڕائیل بەرەو مۆسکۆ کەوتە ڕێ و بە شێوەیکی تایبەت و هەر بە خۆی کەوتە پێک هاتن لەگەڵ سەرۆکی ڕوسیا ڤلادیمیر پۆتین بۆ بەردانی ئەو کچە گەنجە ئیسڕئیلیەی کە لە سەر هێنان و بردنی مادەی هۆشبەرەوە لە ڕوسیا گیرابوو. بەڵام سەیرە بۆچی ئەو کارەی نەکرد بۆ هێنانەوەی ئەو بارمتانەی کە لە ئۆکتۆبەری 7دا لە لایەن حەماسەوە ڕفێنرابوون!
پ[illegible] ڕاستڕەوەکانی ناتانیاهۆ چاک درکیان کردبوو بەوگرنگیدانەی ناتانیاهۆ پێیان لە لایەکەوە و لە لایەکی تریشەوە دەیانزانی

بارودۆخی ناتانیاهۆ چەندە ناسکە، بۆیە زیاتر مکوڕ بوون لەسەر داخوازیە سەرەکیەکانیان و لە نێویشیاندا گەڕانەوەی دوبارە کۆمەڵگا جولەکەکان بۆ ناو غەزە کە لە ساڵی 2005دا لە سەردەمی شاروندا وازیان لێهێنرا. هەرچەندە ناتانیاهۆ بە ئاشکرا ئەو بیرۆکەیەی ڕەتدەکردەوە بەڵام ڕەنگە لە بنەوە پێشی خۆش بووبێ تا خۆی بکاتە یەکەم سەرۆک وەزیرانی ئیسڕائیل تا بگوترێت کە لەسەردەمی ڕابەرایەتی ئەودا بیرۆکەی داخوازی فراوانکردنی هۆردوگای جولەکە نشینی ئیسڕائیل دەستی پێکردۆتەوە کە دەیان ساڵبووە پاشەکشەیان کردبوو لەو داواکارییانە! لەو چەند هەفتەی ڕابردوودا لەڤین، وەزیری داد، لە هێزی بن سێبەرەوە گەڕایەوە بۆ ناو حکومەت بۆ ئەوەی دەست بکاتەوە بە چاکسازیی لە دەسەڵاتی دادپەروەریدا و بە واز هێنانی لە ڕێبازی یاسادانان، خۆی خستە ناو خەندەقی شەڕی بیرۆکڕاتیانەوە و ڕیگەگرتن لە دامەزراندنی دادوەرو زیاتر پشتگوێخستنی ئامۆژگارییە یاساییەکانی داواکاری گشتی گالی بەها□اف میارا!

لە ساڵەکانی پێش ئۆکتۆبەری 7 ، هەندێک لە بەرپرس و سەرکردەی عەڕەبی هاوڵاتی ئیسڕائیلی کەوتبوونە هەوڵ و کارێکی بەردەوام بۆ ئەوەی هاووڵاتیەعەڕەبەکانی ئیسڕائیل والێبکەن بە تەواوی لە گەڵ کۆمەڵگای ئیسڕائیلی تێکەڵ ببن، ئەوەش بە دەستب□رکردنی پێدانی مافی یەکسان و ڕەخساندنی دەرفەتی زیاتری ئابووری بۆیان! بەڵام هەر دوای هێرشەکەی حەماس، حکومەت ڕێک ئەم هەوڵەی شکەست پێهێناو دەستی کرد بە گرتن و دادگایی کردنی عەڕەبەکان و بە بەهانەی پۆستەکانیان لە سۆشیال میدیا و تەنانەت دەست کرا بە ڕێگری لە هەموو ئەوخۆپیشاندانانەی کە عەڕەبەکانی ئەنتی شەڕ پێی هەڵدەستان لە ناو ئیسڕائیلدا! دەزگا سەرەکی و باوەکانی ڕاگەیاندنیش ڕێک هەمان ڕێبازیان گرتەبەرو خۆیان بەدوور دەگرت کە لە پانێڵە زۆرو ز□ بەندەکانیاندا بەشداری بکەن بەو عەڕەبانەی کە کۆمینتیان هەبوو، قسەیان هەبوو، شتیان دەزانی بیڵێن! لە ماوەی کەمتر لە دوو ساڵ، هاوپەیمانی ناتانیاهۆ توانی لە ڕووی سیاسییەوە دەست بەسەر تەواوی هێزی نیشتیمانی پۆلیسدا بگرێت و کۆنتڕۆڵی بکات و بیکاتە ئامڕازێکی کەسیی ژێر دەستی بەرەی هەرێ ڕاستڕەوی ئیسڕائیلیی کەسێکی خاوەن نفوزی وەک ئیتەمار بەن گڤیر، وەزیری ئاسایشی نیشتیمانی، کە شاگردو خوێندکاری کەسێکی ڕەگەزپەرستی وەک قەشە، ڕەبای، مەیر کاهانە! لە لایەکی ترەوە بەن گڤیر دەستی کردە هەڵمەتێکی توندی شەڕی بیرۆکڕاتیانە، کەسی نزیکی خۆی و دۆست و هاوڕێیانی دامەزراندن لە شوێنە باڵاکان و پلەی ئەو ئەفسەرانەشی بەرز دەکردەوە کە بە شێوەیەکی نایاسایی ڕەشبگیریان د□ست

پێکردبوو لە نێو خۆپیشاندەرانی دژی حکومەت و ئینجا لە لایەکی
تریشەوە چاوی خۆی دەنوقاند لە هەموو ئەو تاوانەی کە جولەکە
توندڕەوەکان لە دژی عەڕەب و لادێکانی کەناری خۆرئاوا ئەنجامیان
دەدا، هەروەها خۆی خەواندبوو لە هەموو ئەو تاوانەی کە دەکرا لە
دژی کۆمەڵگاو گەڕەکە عەڕەبنشینەکانی ناو شارەکانی ئیسڕائیل .
چونکە بە لای بەن گڤیرەوە هەتا ڕێژەی عەڕەب کەم بکرایەتەوە لە نا
وئیسڕائیلدا لە بۆ جولەکەکان باشتر بووە!
هەتا ئەم دوایيانەش زوربەی جولەکەکانی ئیسرائیل ئەم هەڵوێستە
تونڕەوانەیان بە شەرمەزاری دەزانی بەڵام ئەوەیان بەدەنگی بەرز
نیشان نەدەدا، هەر بۆیەش ناتانیاهۆ توانی بارودۆخەکە لەگەڵیاندا
هێواش بکاتەوە! لە هەمان کاتدا یەکێکی ترلە هەرێ ڕاستڕەوەکان بە
ناوی بێزالێل سمۆتریش، کە وەزیری داراییە لە کابینەکەی
ناتانیاهۆدا، ڕابەرایەتی هەڵمەتێکی ڕەگەزپەرستانە دەکا بۆ لکاندنی
تەواوی کەناری خۆرئاوا بە ئیسڕائیلەوە! کە دیارە ئەمەش لە ڕێگەی
برسی کردنی دەسەڵاتدارێتی فەلەستینیەکانەوە دەکات. ئەو دوو کەسە
هەرێ ڕاستڕەوە سمۆتیش و بەن گڤیر بە ڕوونی و ئاشکرایی ئامانجی
خۆیان خستۆتە ڕوو کە ئەویش بریتیە لە دەستبەسەراگرتن و لکاندنی
تەواوی کەناری خۆرئاوا بە ئیسڕائیلەوە، بەڵام ئێستا ئەو کارە
تۆزێک ئاڵۆزتر بووە ئەویش ل□ بەرئەوەیە کە داگیرکردن و شەڕی غەزە
لە گۆڕێدایە!

پڕۆژەی یاسای پارە!
ئەو فرە بەرەیەی شەڕ کە ئیسڕائیل تێیەوە گلاوە شەڕێکی لە
ناوخۆشیدایە کە ناتانیاهۆی سەرۆک وەزیران دەستی داوەتێ بۆ گۆڕینی
نۆرم و هەڵوێستەکان. هەرچەندە ناتانیاهۆ زۆرێک لە بیرۆکە
ئایدۆلۆجیەکانی لەگەڵ هاوپەیمانە ڕاستڕەوەکانیدا هاوبەشی پێدەکا
، بەڵام ئەو کەوتۆتە مناوەرکردن ڕووەو پێگەیەکی سیاسی کە بە
بارمتە گیراوە لە لایەن ئەوانەوەو ئێستاش دەیەوێت تەواوی خەڵکی
ئیسڕائیل بە بارمتە بگرێت وەک چۆن خۆی کراوەتە بارمتە!
هێرشەکەی 7 ی ئۆکتۆبەر ئیسڕائیلیە سێکیولارو بە تایبەتی
نێودەوڵەتیەکانی خستە تەنگژەوە. لە ماوەی سێ دەیەدا دوای
کۆنفرانسی مەدرید لە ساڵی 1991 و ڕێکەونامەی ئۆسڵۆ لە ساڵی
1993دا، ئەو ئیسڕائیلیە سێکیولارو نێودەوڵەتیانە شانازیان بە
وەڵاتەکەیانەوە دەکرد کە توانیویەتی وەک بەشێک لە ڕۆژئاوا
دەرکەوێت، هەروەها کێشەی فەلەستینیش وەک گرفتێکی چارەسەرنەکراو
سەیریکراوەو گوتراوە کە دەتوانرێت هەر وا بەوشێوەیە لەگەڵیدا
بەردەوام ب□ن. بەڕێوەبردنی کێشەی فەلەستین بەبێ هیچ بەرەو

پێشچوونێک، لە کاتێکدا کە ئیسڕائیل لە ڕووی ئابووریەوە بەرەو پێش چووە و کێشەی فەلستینیش نە بەرەو ئاشتی و نە بەرەو شەڕێش براوە بریتیبووە لە ڕێبازی سیاسی ناتانیاهو هەر لەو ڕۆژەوەی کە هاتۆتەوە نێو گۆڕەپانی سیاسەت لە ساڵی 2009. هەروەها ناتانیاهۆ دەستی بە هەڵگەڕانەوە کرد لێیان و دەستی دايە چاکسازییەکی گشتی لە دەسەڵاتی دادوەریدا، جا ئەو هەوڵەی ناتانیاهۆ ڕێخۆشکەر بوو کە هاوپەیمانییەکی ناوخۆیی پێک بێت لە نێوانی ناتانیاهۆ و نوخبەی لیبڕالی ئیسڕائیلی. هەتا ئەگەر ئەو نوخبەيە دەنگیشیان پێنەدابايە بەڵام لە لاکەی ترەوە زۆر دڵخۆشبوون بەوڕێژە زۆرە پارەيە کە ستراتیژیەکەی ناتانیاهۆ خستبوويە بەردەستیان و وایان نیشاندەدا کە وەڵاتەکەیان لە ڕێزی وەڵاتانی پێشکەوتووی ڕۆژئاوادایە لە ڕووی گەشەسەندنی ئابووریدا و یەکێکە لە وەڵاتە بەرەو پێشچووەکان لە ڕووی نێودەوڵەتیەوە!

جا ئێستا لیب□□□کانی ناو ئیسڕائیل تووشی فشاری دوولايەنە بوونەتەوە، لە لایەکەوە لە لایەن ڕۆژئاوای پێشکەوتنخوازو لیب□□□□و□ لە لایەکی تریشەوە لە لایەن بنکەی ناتانیاهۆوە لە ناو خۆی ئیسڕائیلدا تووشی پەراوێزخران و بە شەیتانی کردن بوونەەتەوە!

هەرچەندە هەردووک بەرەی جولەکەی پارێزگارو ئایینی ناو ئیسڕائیل وەک یەک بەدەستی دابەزینی بەهای (شێکڵ) و بەرزبوونەوەی هەڵاوسانەوە دەناڵێنن بەڵام لە لایەکی ترەوە توانیویانە مانایەک بدەن بە بەردەوامی شەڕەکە! بە تايبەتی بۆ ئەوهێڵە توندڕەوە لە جوولەکە توندڕەوەکانی بەری کەناری خۆرئاوا کە ئێستا هەست دەکەن ڕاست بوون کە ساڵی 2005 دژايەتی چوونە دەرەوەی ئیسڕائیلیان دەکرد بە تەواوی لە غەزە. ئێستا هەست دەکەن لە نێو کۆمەڵگای ئیسڕائیلیدا پێگەیان بەرەو هەڵکشان و بەرزبوونەوە دەڕوات بە تايبەتی لە نێو سوپای هێزی بەرگریی ئیسڕائیلیدا کە تێدا بوونێکی کاریگەرو بەرچاویان هەيە!

ئیترئەو لیبڕالانەی کە لە هەموولايەک زیاتر پابەندبوون و زۆرتریش زەرەرمەند بوون ڕوویان کردە دوو ستراتیژ بۆ مانەوەی خۆیان. یەکیکیان ئەوەيە کە کۆچ بکەن بۆ وەڵاتانی تر جا ئەگەر بە شێوەيەکی کاتیش بێت، یان دەچن داوای پاسپۆرتی وەڵاتێک دەکەن کە کەس و کاریان لەوێ نیشتەجێيە بۆ ئەوەی لە ڕێگەی کەس و کارەوە بتوانن ئەوانیش بچنە ئەو وەڵاتە! ئەو دیاردەيە لە پێش شەڕی غەزەش بوونی هەبووە، لەو ڕۆژەوە دەستی پێکردووە کە ناتانیاهۆ دەستی بە کودەتا کرد بەسەر دەزگای دادا. بۆيە قسەوباس لە نێو ئیسڕائیلیکاندا دەربارەی بەجێهێشتنی وەڵات بە تايبەتی لە نێو چینە دەوڵەمندو زیاتر ڕۆشنبیرو بە ئاگاکەدا بەرەو توندی و زۆر

بوونیش ڕۆیی هە رکە شەڕی غەزە دەستی پێکرد لە گەڵ فەرمانڕەوایی ناتانیاهۆ. جا ئەو شوێنانەی کە ئیسڕائیلیەکان زیاتر کۆچیان دەکرد و دەیانویست بۆی بڕۆن بریتیبوون لە یۆنان، پۆڕتوغال، تایلاند و هەروەها ئەو شوێنە نەریتەی وەک لەندەن و نیویۆڕک. جا هەندێک لەو ئیسڕائیلیانە تەنانەت توانیویانە هەمان کارو بەرژەوەندیە ئابووریەکەی خۆشیان لە ناو ئیسڕائیلدا بپارێزن ئەوەش هەر لە دوورەوە بە ڕێگەی دیجیتاڵیی گەڕۆکەوە یان ئۆنلاینەوە!

نەیارانی ناتانیاهۆ بە هیوای ئەوەن کە بە شێوەیک لە شێوەکان ناتانیاهۆ بەختی نەمێنێت!

ستراتیژیەکەی تری نەیارانی ناتانیاهۆ بۆ مانەوەی خۆیان بریتی بوو لە بەردەوام بوون لەسەر هەڵوێستەکانیان و بەردەوام بوون لە خۆپیشاندان و ناڕازایەتی دەربرین لە دژی ناتانیاهۆ لە لایەکەوەو لە لایەکی تریشەوە بەردەوامبوون لە پشتگیری کردنی سوپای بەرگریی ئیسڕائیل لە شەڕیدا لە دژی حەماس و داوای بەردانی هەموو ئەو بە بارمتە گیراوانەشیا دەکرد کە لە ژێردەستی حەماسدا ماون. لە کۆتایی مانگی هەشت دا قەیرانی بارمتەکان گەیشتە ترسناکترین ترۆپکی خۆی کاتێک کە حەماس شەش لەو بارمتانەی لە تونێلێکدا لە ڕەفەح کوشتن. جا لەو کاتی توڕەیی و پەژارەیەدا کە ناتانیاهۆ نەیتوانیوە بگاتە ڕێکەوتنێک لە گەڵ حەماسدا بۆ ڕزگارکردنی ئەو شەش بارمتەیەو گفتوگۆکانیش کۆتایی پێناهێنێت بۆ بەردانی هەموو ئەو بارمتانەی کە هێشتا بەرنەدراون، بۆیە بەو هۆیەوە بە سەدان هەزار لە ئیسڕائیلیەکان ڕژانە سەر شەقامەکان و لە دژی حکومەت و ئەو خۆپیشاندانەش گەورەترین ناڕازایەتی بوو کە لە دوای ئۆکتۆبەری 7 وە ڕوویدا!

بەڵام هەتاکو ئێستاش ناڕەزایەتیەکانی سەرشەقام نەیانتوانیوە بنکەی هاوپەیمانی ناتانیاهۆ به□ن□ن□ لەرزین. ئەو ناڕەزایەتیانە لە لایەن هەمان پێڕی نەیاری ناتانیاهۆ وە پشتگیری دەگرێن کە لە نێویاندا گ□□انت هەیە کە سەرکردایەتی ناڕەزایەتیەکانی کرد لە دژی ئەو چاکسازییەی کە ناتانیاهۆ دەستی پێکرد لە دەزگای داد. بەڵام سەرۆک وەزیران زۆر بە زیرەکانە مامەڵەی لەگەڵ بارودۆخەکەدا کردو هەموو ئەو خۆپیشاندانانەی بە سیاسیی ناساندن و مەبەستی سەرەکییان هیچ شتێک نیە تەنها دەڕپەڕاندنی منە لە دەسەڵات. جا ئێستا ناتانیاهۆ بابەتی بارمتە ئیسڕائیلییەکانی ژێر دەستی حەماس و میحنەتی ئەوانی کردووەتە بەهانەو بەکاری دەهێنێت!

نەیارانی ناتانیاهۆ هەر بە هیوای ئەوەن بەشک و ناتانیاهۆ بەختی هیچی تر نەیهێنێت یان لە شوێنێکەوە قڵشتێک بومەلەرزەیەک درووست بکات. یەکێک لە هەرێ کێشە ئاڵۆزەکانی ناوخۆ کە ناتانیاهۆ

ڕووبەڕووی بووەتەوە بریتییە لە لێخۆشبوون لەو گەنجانەی کە زۆر ئۆرسۆدۆکسی و توندڕەوی ئایینین لە چوونیان بۆ خزمەتی سەربازی! ئەوە بۆ چەندین دەیە دەچێت کە بەهانەی ڕابەرانی ئایینی هەرە توندڕەوی ئۆرسۆدۆکسی بۆ ئەو بابەتە ئەوەیە کە دەبێ ئەو گەنجە ئۆرسۆدۆکسیانە بپارێزرێن لە ژیانی سێکیولاریی کە لەوانەیە لە سەربازگەکاندا ڕووبەڕووی ببنەوە. جا ئێستا ئەو شەڕە بۆ تەواوی ئەو جیاوازیە گەورەو نایەکسانەی ئاشکرا کردووە کە هەیە لە نێوانی گەنجە هەرە توندڕەوە ئایینیەکان و گەنجانی تری ئیسڕائیل کە هەموو کات بانگ دەکرێن کە بچن بۆ خزمەتی سەربازیی و خۆیان بکەنە قوربانی وڵاتەکەیان!
لە مانگی حوزەیراندا، دادگای باڵای ئیسڕائیل گوتی کە هیچ بنەمایەک لە گۆڕێدا نییە بۆ ئەوەی گەنجی ئۆرسۆدۆکسی توندڕەوی ئایینی نەچێت بۆ خزمەتی سەربازیی و ئەوەی تریان بچێت.دەبێ هەردووک لا بە یەکسانی مامەڵەیان لەگەڵدا بکرێت! جا ئێستا حکومەت لە جێبەجێکردنی ئەو بڕیارەدا سستی دەنوێنێت و سوپاش نایەوێت کەس بە زەبری زۆریی پەلکێشی خزمەتی سەربازیی بکات. ئێستا ئەو کێشەیەش لە گۆڕێدایەو جارێکی تر سەرهەڵدەداتەوە کاتێک کە ئەنجومەنی یاسادانان دەنگ لەسەر بودجەی ساڵی داهاتوو دەدات! ڕابەرە سیاسییەکانی بەرەی ئۆرسۆدۆکسی هەرە توندڕەوی ئایینی دەستیان کردووە بە هەڕەشە و دەڵێن ئەگەر بێت و ئەو ڕەش نووسەی لێخۆشبوون لە لاوانی ئایینی ئۆرسۆدۆکسی لەبۆ خزمەتی سەربازیی ڕەزامەندی لەسەر دەرنەبڕن ئەوا حکومەت دەڕوخێنن! جا هەر لەو دوایانەدا و بۆ ئەو مەبەستە ناتانیاهۆ بۆ پاراستنی خۆی هات کەسێکی وەک گیدیۆن سار کە وەزیری دادی پێشوو بوو هێنایە ناو هاوپەیمانیەتیەکەی خۆی!

ئەلوف بێن سەرنووسەری ڕۆژنامەی هارێتز! سەرچاوەی ئەو نووسینە:
https://www.foreignaffairs.com/middle-east/israel-paradox-defeat-aluf-benn

---

تەزویر کێشە نییە، دەزانن

کێشەکە چییە؟.. شێرکۆ کرمانج

چارەسەری کێشە بە دیاریکردنی کێشە دەست پێ دەکات، ڕێک وەک ئەوەی چۆن چارەسەری نەخۆشی بە دەستنیشان کردنی هۆکاری پشت نەخۆشییەکە دەست پێ دەکات. ئەوەی ئەلفوبێی سیاسەت و تەندروستی بزانێت ئەو ڕاستییە دەزانێت. بۆیە بەڕاستی قسەکردن لەسەر تەزویر مایەپووچ و بێ بنەمایە چونکە جەوهەری کێشەی دیموکراسی لە هەرێم، لە عێراق و لە تەواوی ناوچەکە (وەک وڵاتانی ئێران، میسر و تورکیا و ڕووسیا) گرفت یان بوونی تەزویر نییە بەڵکوو کێشەگەلێکی دیکە کە بوون بە ڕێگر لەپێش گەشەی دیموکراسی. لەم کورتەبابەتە بەسەرپێی قسە لەسەر هەندێکیان دەکەین.

ئەوەی هەڵبژاردن لە کوردستان و کۆمەڵێک وڵات نادیموکراسی دەکات، پرسی تەزویر نییە، چونکە نەک لەم هەڵبژاردنە بەڵکوو لە هەموو هەڵبژاردنەکان، ئەوکاتانەی کە بەخەستی تەزویر دەکرا، تەنیا بای چەند کورسییەک دەکرا تەزویر بکرێت، بەگشتی دەکرێت بڵێین، لە کەمترین حالەت کورسییەک و لە زۆرترین حالەت پێنج کورسی لەو ١٠٠ کورسییەی پەرلەمانی کوردستان بە تەزویر دەبردرانەوە.

ئەوەی وا لە هەندێک کەس بکات پەنا بە تیوری پیلانگێڕیی، یان تەزویر و ساختەکاری ببات، ئەوەیە کە ئەوانە پێیان وایە پارتی و یەکێتیی جەماوەریان نییە، مادام جەماوەر و دەنگدەریان نییە، ئەدی ئەوە چۆنە هەموو جارێک زۆرینەی کورسییەکان دەبەنە. بەکورتی، پێمان خۆش بێت یان نا، ئەم تێگەیشتنە هەڵەیە. پارتی و یەکێتیی دوو هێزی گەورەن لە کوردستان و جەماوەریان هەیە و جەماوەرەکەشیان گەورەایەترن لە جەماوەری حیزبەکانی دیکە نەک تەنیا لەبەر دڵسۆزییان بە پارتی و یەکێتیی بەڵکوو لەبەر پەیوەستبوونی بەرژەوەندییەکانیان بەم دوو حیزبەوە، لەبەر مێژووی زۆر و دوورودرێژی ئەو دوو حیزبە، لەبەر خزمخزمێنەیان، هتد. ئەوەش ڕاستییەکە کە بە خۆشی بێت یان ناخۆشی دەبێت قەبوڵی بکەین. قەبوڵ کردن لەبەر ئەوەی نا کە ئەمە ڕاستە یان باشە بەڵکوو لەبەر ئەوەی واقیعەکە و سەپێنراوە، جا ئەوەی نازانێت ئەو واقیعە بە ئاوای لێهاتووە ئەوە شتێکی دیکەیە.

ئەوەی دەبێت قسەی لەسەر بکرێت تەزویر نییە بەڵکوو ئەو هۆکارانەن کە ڕێگرن لە پێش پڕۆسەی نیشتیمانسازی و بەدامەزراوەییبوونی دامودەزگاکانی هەرێم، کە دەکرێت لەم خاڵانەدا کورت بکرێنەوە:

یەکەم، نەبوونی هێلی یەکسان، واتە هەندێک حیزب، یەکێتیی و پارتی، بەتایبەتی، پارەیەکی زۆر و توانایەکی زۆر و زەبەلاحیان

لە بەردەستدایە کە لە ئاکامی ناعەدالەتی و گەندەڵی و قۆرغکردنی جومگەکانی دەسەڵات مسۆگەریان کردووە و لە هەڵمەتەکانی هەڵبژاردن لە خزمەتی خۆیان بەرژەوەندی کاندیدەکانیان بەکاریان دێنن.

دووەم، کۆنتڕۆڵکردنی میدیا بە هەموو شێوەکانی، هەر لە ڕادیۆ و تەلەفزیۆنەوە بگرە تا سۆشیال میدیا، لەلایەن پارتی و یەکێتیی، کە هۆکارەکەی دەگەڕێتەوە بۆ بوونی ئەو پارە زۆرەی لە بەردەست پارتی و یەکێتیی دایە کە لە ڕێگەی دەستگرتن بەسەر سامانی گشتیی و گومرگەکان و دروستکردنی کۆمپانیای زەبەلاحی خانوبەرە و هەناردە و هاوردەکردن و مسۆگەرکردنی کۆنتراکتەکان و موساتەحە و زەوی زاردا مسۆگەریان کردووە. لە بەرئەنجامدا هەر دوو حیزب بوون بە خاوەنی کۆمەڵێک بانک و کۆمپانیای میدیایی زەبەلاح. ئەمانەش دەرفەتی نایەکسانیان بە کاندیدەکانی ئەم دوو حیزبە بە بەراورد بەوانی دیکە ڕەخساندووە.

سێیەم، کۆنتڕۆڵکردنی دەزگا ئەمنییەکانی کوردستان، هەر لە پێشمەرگەوە بگرە تا دەگاتە پۆلیس، کە هەم بۆ چاوسوورکردنەوە، هەم بۆ گرتن و زیندانیکردنی نەیاران بەکار دێت. ئەمەش ترس و دڵەڕاوکەی لای خەڵکانی دەرەوەی ئەم دوو حیزبە دروست کردووە کە لە هەڵبژاردنەکاندا و لەسەر سندوقەکانی دەنگدان ئەنجامەکانی دەردەکەون.

چوارەم، نەبوونی دەستوور و دادگایەکی باڵا کە هەم بێلایەن بێت هەم یەکلاییکەرەوە بێت. لە غیابی دەستوور و دادگاش، یەکێتیی و پارتی هەندەی دیکە تواناکانی گەندەڵکاریی و کۆنتڕۆڵکردن و قۆرغکردنیان زیادی کردووە. ئەمەش ژینگەیەکی دروست کردووە کە دیموکراسی نەک تێیدا گەشە ناکات بەڵکوو بپووکێتەوە.

کەواتە تکایە واز لەوە بێنن کە تەزویر کراوە یان نەکراوە، چونکە وەک گوتمان، بێجگە لەوەی کە تەزویر ڕۆژ بە ڕۆژ، جار بە جار، هەڵبژاردن دوای هەڵبژاردن، کەمی کردووە هیچ کاتێک تەزویر ئەو خەمە گەورە و ئەو گەمەگۆڕەرە، گەیم چەینگەرە، نەبووە.

ئەوەی گەمەکان و بارەکان بەلای پارتی و یەکێتیی دا لار دەکاتەوە ئەو چوار خاڵەیە کە ئاماژەم پێکردن، تا گەندەڵی کەم نەکرێتەوە، تا میدیا لەژێر دەسەڵاتی پارتی یەکێتیی دەرنەهێنراێت، تا سامانی گشتی لەلایەن حکومەتێک کە هی خەڵک بێت و بەرپرس بێت بە خەڵک، تا دادگای ئازاد و دەستوورمان نەبێت، تا هێزە ئەمنییەکان بە نیشتیمانیی نەکرێن، بەکورتی، تا پڕۆسەی نیشتیمانسازی لە هەرێم وەگەڕ نەخرێت و نەبێت بە پڕۆسەیەکی تەکمە، ئەوە دیموکراسی هەر ساختەکراسی بەرهەم دێنێت، بەڵام وەک گوتم نەک لەبەر تەزویر بەڵکوو لەبەر ئەوەی تەواوی پڕۆسەکە ساختەکارییە.

پەکەکە نابێت ئەم دەرفەتە لەدەست بدات.. زاهیر باهیر

چەند ڕۆژێکە دەنگۆی وتووێژی نێوانی پەکەکە و حکومەتی تورکیا لە ئارادایە. پێناچێت ئەمە کاری ئەم چەند ڕۆژە بێت بەڵکو لانی کەم پێشینەیەکی چەند هەفتەیی هەیە. بەم بۆنەشەوە توێژەرەوانی کورد و ناکورد زۆری لەسەر دەنوسن و هەندێکیشیان خەنجەر لە کا دەدەن. هەندێك لە سەرانی پەکەکەش کۆمێنتی خۆیان داوە و ئەوانی دیکەش بە دوای ئەماندا دەڕۆن هەر وەکو پێشتر دیتومانە.

بۆ من هۆکاری ڕوودانی وتووێژەکە و کێ قسە دەکات و کێ دیمانە دەکات هیچ گرنگییەکی نییە، ئەوەی گرنگە ئەمە دەرفەتێکە و هاتۆتە پێشەوە کە پەکەکە دەبێت لەم بار و دۆخەدا بیقۆزێتەوە هەتا ئەگەر ئەنجامەکیشی نەبێت چونکە هەر هیچ نەبێت پشوویەکی باش دەبێت بۆ خودی پەکەکە خۆی و بۆ کوردستانی باکور و باشور و تا رادەیەکیش ڕۆژئاواش . پشوویەك دەبێ کە چی تر کەسە دەرکەوتوو چالاکەکانی نەو پەکەکە و ڕۆژئاوا لە تورکیادا راونرێن و ناگیرێن، پشوویەکە هەر ئاواش تا ڕادەیەك ئاسایش بۆ باشووری کوردستانیش دەگێڕێتەوە، هەر هیچ نەبێت دەستان و ئەندامانی پەکەکە ترسی تیرۆرکردنیان چ لە ڕێگەی تیرۆری چەکەوە یاخود درۆنەوە نابێت . پشوویەك دەبێت کە بارودۆخی یەکێتی نیشتمانیش تا ڕادەیەك ئاسایی دەکاتەوە و فڕۆکەخانەی سلێمانیش گەر بۆ وەختییش بێت دەکرێتەوە .

سوود و قازانجی ئەم هەڵە ئەوەندە زۆرە کە لیستەکە و من نامەوێت بیکەمە مەبەست و کرۆکی بابەتەکەم. لەگەڵ وتنی ئەوانەی سەرەوەشدا ئەوە دەبینم کە ڕەنگە زۆرێك هەبن لە ناو خودی پەکەکە هەتا بە سەرکردەکانیشیانەوە ڕاگرتنی شەڕ و وتووێژکردن پەسەند نەکەن، بەڵام لەبەردا دوو خاڵی گرنگ هەیە بۆ هەردوولا ، ئەوانەی کە لەگەڵیدان و ئەوانەشی کە دژن پێی دەبێت ڕەچاو بکرێن.

یەك: ئایا پەکەکە لەو کاتەوەی، واتە مانگی تەموزی 2015 وە کە ئەردۆگان شەڕی بەسەردا سەپاندن چ هەنگاوێکیان ناوە؟ چەندێك زەرەریان بە حکومەت و دەوڵەتی تورکیا گەیاندووە ؟ چەندێك پرسی کورد لەوە چووەتە پێشەوە؟ کوردان و کوردستانی باشوور و باکور و ڕۆژئاوا و تا ڕادەیەکیش تەنانەت ڕۆژهەڵاتیش، چەندێك لەم شەڕە

نابەرانبەرییەدا سوود یا زیانیان بینیوە؟ چەندەك پێگەی هەردوولایانی واتە دەوڵەتی تورکیا و پەکەکەی لە ‘ نەو کۆمەنەتی نەودەوڵەتی’ بەهێز یا لاواز کردووە؟ ئەمانە و پرسیارگەلێکی دیکە دەبێت بکرێت و خودی کەسەکە تاو وتوێ بکات پێش دانی بڕیارەکەی.
بێ گومان بۆ پرسیارەکان وەڵامی جیا جیامان دەبێت ئەویش دەکەوێتە سەر ئەوەی کە ئایا ئێمە لە سەرچاوەی سۆز و ویست و حەزی خۆمانەوە لێکدانەوەی بۆ دەکەین یاخود لە واقیع و بارودۆخی ناوچەکە و تا رادەیەکیش جیهانەوە تەماشای دەکەین؟ بۆ من کە هەر لە 2015 وە دژ بەو شەڕە بووم و چەندەها وتارم بە کوردی و بە ئینگلیزی لەسەری نوسیوە و دەیەها پۆستیشم لە فەیسبووکدا کردوە چونکە هەمیشە بە دوور لە سۆز و حەزی خۆم قسەم کردووە، بەڵکو بە تێڕوانین لە واقیع و پشتبەستن بە بەڵگە و زەمینەی بزوتنەوەکە لە باکور و تورکیا و هەژمون و لێکەوتەی ئەو بزوتنەوەیە چ نەرێنی یاخود ئەرێنی لەسەر بزوتنەوەکەی ڕۆژئاوا و کۆمەڵگەی کوردی لە هەموو پارچەکانی کوردستاندا دادەنێت. من لەو دەلاقەیەوە تەماشام کردووە و هەڵوێستی خۆمم لێ وەرگرتووە،
ڕەتکردنەوەی وتووێژ لە هەلوێستی هێز و ئاسۆوونی و بوونی بەربینینێکی باشتر لە پاشەڕۆژێکی نزیکتردا، رەنگە لەژێکانە بێت. بەڵام لە کاتێکدا کە بزوتنەوەیەکی چەکدارانەت هەبێت و ئەرکی سەرەکی تەنها بەرگریکردن بێت لە خۆی و باشترین چالاکی ئەو کەمپەینی ڕزگارکردنی بە تەنها ئۆجەلان، بە لە هاوڕێکانی لە بەندیخانە و ڕۆژانە و هەفتانە دەیان کەسانی چالاک و دەست و ئەندامانت لە دەست بدەیت و نە لە باشووردا بتوانیت ئازادانە بسوڕێیتەوە و جالاکییەکانت بکەیت و هەمیشەش لە مەترسی تیرەی درۆن و چەشنەکانی دیکەی تیرۆر بیت و هاوکاتیش دەسەڵاتی کوردیش ئەوە پارتییە دەست لەگەڵە هەموو لایەکدا تێکەڵە دەکات دژ بە پەکەکە ، خاك ، میللەت، سامان هەڕاج دەکات هەر بۆ ئەو مەبەستە ، یەکەتیش ڕێگا نادات کە هچ چالاکییەک دژ بە تورکیا و دەوڵەتی تورکیا بکرێت ، بەڵکو ڕێگا دەدات ، راستەوخۆ بێت یا ناڕاستەوخۆ تورکیا کەی بوێت لە زۆنەکەیدا تیرۆری بکات یا بیفڕێنێت ، ئەمانە و زۆر زۆری تر. باشە لە حاڵەتێکی ئاوادا وتووێژ ئەگەر هەر بە مەبەستی دانی پشوویەکیش بێت باشتر نییە لەو شەڕە دەڕاوە؟ بە درێژایی شەری 9 ساڵ و وادەبێتە 4 مانگیش لەگەل حکومەتی تورکیادا پەکەکە و کورد زیانی نەکردبێت قازانجی نەکردووە ، جەماوەرەتییان گەر نەهاتبێتە خوارەوە نەچۆتە سەرەوە … ئیتر بۆچی وتووێژ نەکرێت؟؟ دوای ئەوە وتووێژە بۆ سەر نەگرتنیشی چ زیانێکی هەیە و دەبێت؟
دوو: مەرجەعەتی ئۆجەلان: مەرجەعیەت ئەو سەرچاوەیە کە بە حەلی

گرفتەکان و دانی بڕیارە سەرەکییەکان لایەنەکان و کەسەکان دەگەڕێنەوە بۆی. مەرجەعییەت یانی پیرۆزکردنی ئەو سەرچاوە و بڕیار و لێکدانەوەکانی ، یانی نابیناکردنی هەر هەموو ئەوانی دیکەی ئەو حیزبە، ئەو بزوتنەوەیە ، یانی بە مەبەست و بەدەستی خۆت نابینا و نەبان لە واقیع و ڕاستییەکان دەکەیت ، یانی خۆڕادەستکردنی کەسانێك کە دەکرێت ئامۆژگاری و بڕیارەکانیان نادروست بن ، یانی نەفیکردنی کەسایەتی خۆت و هەڵپەساردنی مێشکت، یانی وابەستەیی بە کەسێك بە ڕایەك و بڕیارێك گەرچی پێشوەخت دەزانیت کە هەڵەیە.... تد .

دیارە من هەر بە تەنها مەبەستم پەکەکە و دۆستان و هەوادارانی پەکەکە نییە ، بەڵکو هەموو حیزب و ڕابەر و سەرکردەکانە ڕۆحانی یاخود ناڕۆحانی لە هەر هەموو ناوچەکەدا. دەرد و پەتای پیرۆزیی و پیرۆزکردنی ڕابەر و سەرکردە و بوون بە مەرجەعییەت هەر پەکەکەی نەگرتەوە بەڵکو هەموو حیزبەکانی ناوچەکەی لە کۆن و نوێدا گرتەوە، هەر تەماشای بارزانی باوك و کوڕ، جەلال تاڵەبانی، سەرکردە و ڕابەرەکانی حیزبە ئیسلامییەکانی کوردستان و حیزبوڵا و حەماس و ... تد گرتەوە کە ناکرێت و نەگونجاوە ڕا و بڕیاری ئەو ڕابەر و سەرکردانە بە هەند وەرنەگیرێت و ڕەتبکرێنەوە.

سەبارەت بە پەکەکە و ئۆجەلان، ڕاستە ئۆجەلان بە جەستە بەندە بەڵام بە هزر و هەڵوێست و نوسینەکانی گەورەترین هەژموونی خۆی بەسەر پەکەکەدا زاڵە کردووە، نەك هەر سەرکردەیەکی کۆن و کارامەی پەکەکەیە بەڵکو ڕابەرێکی ڕۆحیشیانە . ئۆجەلان بە مێژووی خەباتی ناو شار و شاخ و بەندکردنی بە ئەم هەموو ساڵانە، لای پەکەکە و دۆستەکانی لە هەموو کورستانەکاندا پیاوێکی ئەفسانەییە و پیرۆز کراوە ، پیرۆزکردنیشی سەرچاوەی ڕەتکردنەوە و پەسەندکردنی ئەوەی دێتە پێش و ئەوەی ڕووی داوە، بۆیە قسە و بڕیارەکانی ئۆجەلان ئەوەندە سەنگ و قورسایی خۆیان هەیە ڕەتکردنەوەیان دەچێتە خانەی مەحاڵەوە .

پەکەکە وەکو حیزبێکی قوچکەیی و ئیدۆلۆجیست و خاوەن دسپلینێکی توند و تۆڵ کە تا ئێستاش تینییەتی بە قسە و نوسینەکانی ئۆجەلان دەشکێ و ئاوی حەیاتیانە، لەبەین و وشکبوونی ئەو ئاوە کارەسات بەسەر پەکەکەدا دێنیت، بیرمەندی یەکەم و ڕەسەنی پەکەکەیە و نەك هەر ئەوەندە بەڵکو پەکەکە ئەوەندە بڕوای بە خودی ئۆجەلان و نوسینەکانی هەیە کە لابەلاکردنەوەی کێشەی ڕۆژهەڵاتی ناوین لە دووتوێی مێشك و لاپەڕەی کتێبەکانی ئەودا دەبینین.

قسەکەی ‘دەوڵەت باخچەلی’ سەبارەت بە پرسی کورد لە تورکیادا ڕاستە، کە نە لە ئەدەنەیە و نە لە قەندیل بەڵکو لە ئیمڕاڵییە ، چونکە پەکەکە ناتوانن لە بڕیارەکانی ئۆجەلان دەرچن چونکە

ئەوەندەیان پیرۆز کردووە و لە ئاسمانە ناکرێت بێهێننە سەرزەوی ، ناتوانیت قسەی بشکێنیت و خۆت کافر و مولحید بکەیت ، خۆت بێ حورمەت و تڕۆ بکەیت. ئەوە، ئەوە بڕیاری سەرەکی تا ڕادەی ئاگربەستی و وتووێژ و ڕێکەوتن و هەڵوەشاندنەوە و چەکدانان و واژۆی دوا دەستنووسی بڕیار و پلانەکان دەکات . قسەی دووهەمی باخچەلی، ئەمەشیان هەر ڕاستە کە دەڵێت با ئۆجەلان بەر بێت و قسەی لەگەڵدا بکرێت . باخچەلی زۆر بە باشی پەکەکە و ڕۆڵ و هەژمموونی ئۆجەلان لەسەر پەکەکە و قورسایی بڕیارەکانی دەناسێت، ئەوەندە گەمژە نییە قسە فڕێ بدات . ئەو کە دەڵێت با ئۆجەلان بێت دژایەتی خۆی بۆ تیرۆریزم بەیان بکات بەو مەبەستە نییە کە ڕۆشنبیر و نوسەری کورد و سیاسییەکان شرۆڤەی بۆ دەکەن . ئەو دەڵێت با وتووێژی لەگەڵدا بکرێ، با بێتە دەرەوە لە بەندیخانە و ڕووبەڕوو دانوسستاندنی لەگەڵ بکرێت. ئەو دوای ئەمانە ئەو داخوازییە لە ئۆجەلان دەکات کە دژ بە تیرۆریزم و تیرۆر بوەستێتەوە . ئۆجەلان دەزانێت کە پەکەکە گەر لە کۆندا لە کاری تیرۆریستیدا گلابێت ، ئەوە ئێستا پەکەکە تیرۆریست نییە ، ئەوە حکومەتی تورکیایە کە بە درێژایی دروستبوونی فاشست بووە و لە ئێستاشدا دەوڵ□ تێکی فاشست و تیرۆریستییە.

من زۆر دەمێکە وتومە گەرچی ئۆجەلان بەندە بەڵام بیرکردنەوەی، تێڕاوانینی بۆ پرسی کوردی تورکیا و داهاتوی پەکەکە لەم بارودۆخەدا و تێپەڕینی قۆناخی جەنگی چەکداریی زۆر لەوانەی لە قەندیل دانیشتوون و بە حساب لە دەرەوەن و بەند نین، باشتر و دروستترە . ئۆجەلان ئاگربەستی دەوێت، ئەو یەکلاکردەنەوەی پرسی کوردی لە تورکیا بە وتووێژ و دانوستاندن لەگەڵ حکومەتی تورکیا دەوێ نەك لە ڕێگەی بزوتنەوەی چەکداررییەوە، بزوتنەوەی چەکداری کوتانی ئاسنی ساردە، ئەگەر لەو کوتانەشدا پرژێکی ل□ ب□ب□تەوە سەروگوێلاکی ئەوانە دەگرێتەوە کە دەیکوتن نەك دووژمنەکانی.

بزوتنەوەی چەکداری ڕۆڵی بەسەر چووە هەڵوەشاندنەوەی و جێگرتنەوەی بە خەباتی جەماوەریانە و ڕووکردنە شەقامەکانی شار و بۆ هەموو ئەو حیزبانە، بە پیرەوەچوونی پەڕلەمان لەڕێگەی پرۆسەی هەڵبژاردنەوە هەزاری خێرە و دەی بەرکەت. بەرنامەی کۆنفیدراڵیزمی دیمۆکرات کە جۆزیف پرۆدۆن و مورەی بوکچین باسیان کردووە لە ڕێگەی حیزب و بزوتنەوەی چەکداررییەوە ناکرێت، بگرە حیزب تەگەرە و گەورەترترین بەربەست و دوژمنی سەرسەختی کۆنفیدراڵیزمی دیمۆکراتن.

ئەمەی کە ئێستا پەکەکە دەیکات نە بەرخۆردانە و نە جەنگی ب□رن□گارییە و نە سوودیشی هەیە ، ئەمە شەر لە بەتاڵی باشترەی مەسەلە کوردییەکەیە. گرنگ نییە حیزبەکان، بزوتنەوەکان چ دروشمێك

بەرز دەکەنەوە و چ بانگەشەیەک دەکەن و چەند شەهید دەدەن؟ گرنگ ئەوەیە کە ئایا لە زەمینەی واقیعدا چ گۆڕانکارییەک دەکەن؟ ئایا ئەوەی کە دەیکەن کەمتر زیانبەخشە لە بەرانبەر ئەوەی کە بەدەستی دەهێنن؟ جەماوەرییبوونیان لە شێوەیەکی نەبڕاوەی بە دەستکەوتدایە یاخود هێنانی خۆشگوزەرانی و ئازادیی و دادوەری کۆمەڵایەتی و تا ڕادەیەک هەنگاونان بەرەو جۆرێک لە یەکسانی؟
پەکەکە پێویستی بە چاوخشاندنەوە بە سیاسەتی ئەم نۆ ساڵەیدا هەیە، گەر لەم سات و وەختەدا نەتوانن ئەوە بکەن، ئەگەر ئەم دەرفەتە کە ئێستا ڕەنگە بێتە دی هەر هیچ نەبێت دەتوانن سوودی لێببینن و بەخۆیاندا بچنەوە.
تکایە تۆش، قەڵەم بەدەستی کورد خەنجەر لە کا مەدە ، تۆ گەر باوک و دایکی ئەو کوڕ و کچە گەنجانە نیت لەو شەڕەدا گیانی خۆیان دەکەنە قوربانی، خۆ ڕەنگە خۆت باوک یا دایک بیت . تکایە قسەی زل مەکە و هانی بەردەوامیدانی شەڕە بدەیت و خۆتیش مەشەک میوانت نەبێت و بە هیچ جۆرێک پریشکی ئەو شەڕەش تۆ و خێزان و ئازیزانت نەگرێتەوە. ئەوە ئەو پەڕی بەدڕەوشتییە.

زاهیر باهیر
24/10/2024

پرسەنامەی دەنگەکان بە بۆنەی مەرگی نووسەر ستیڤان شەمزینی

بەڕێزان کەسوکار و دۆست هاوڕێیانی کاک ستیڤان

بە داخێکی گرانەوە هەواڵی کۆچی دوایی [کاک ستیڤان]مان پێگەیشت. وەک نووسەرێکی بەتوانای ماڵپەڕەکەمان، کە ساڵانێکە بەردەوامە لەگەڵماندا.

کاک ستیڤان بە دڵسۆزییەوە خزمەتی نووسین و کارەکەی خۆی دەکرد. توانای تایبەتی هەبوو لە گەیاندنی بیرەکە ئاڵۆزەکان بە شێوەیەکی ڕوون و جوان، ئەمەش وای کردبوو ببێتە خاوەنی خوێنەری تایبەت بە خۆی و بە چاپگەیاندنی کۆمەڵێک کتێب.

ئەمەی خوارەوە لینکی پەیجی نووسەرە لە دەنگەکان

https://dengekan.info/archives/author/stivanshamzinani

تکایە هاوخەمی و سەرەخۆشی گەرممان قبوڵ بکەن لەم کاتە سەختەدا.

گۆران عەبدوڵڵا

بەرپرسی ماڵپەڕی دەنگەکان

دیاردەی ئازاردانی “مرۆڤە باشەکان” لە کۆمەڵگای کوردیدا.. ابراهیم موحەمەد (ئەبڕاهام لێڤای)

شیکردنەوەیەکی دەروونناسی و کۆمەڵناسی بۆ ئەم دیاردەیە.
(بۆیە وشەی دۆخ بەکارنایەنم چونکە دۆخ زەمەنێکی کاتیە و زۆرکات تێدەپەڕێنرێت، بەڵام دیارد□ ب□ریتیە لە زۆر دووبارەبوونەوەی دۆخەکە کە درێژخایەنەیە و کاریگەری قوڵ بەجێدەهێڵێت، ئەم وتارە بە پشت بەستن بە تێڕوانینی نووسەر بۆ ئەم دیاردەیە نووسراوە)، زنجیرەی ١٥٦.

ابراهیم موحەمەد (ئەبڕاهام لێڤای).

لە کۆمەڵگای کوردیدا، دیاردەیەکی سەرنجڕاکێش و جێی نیگەرانی هەیە کە پەیوەندی بە چۆنیەتی مامەڵەکردن لەگەڵ کەسانی باش و دڵسۆزدا هەیە. ئەم دیاردەیە، کە دەکرێت بە “دیاردەی دژایەتیکردنی چاکە” ناوی ل□ ب□ن□ین، پێویستی بە لێکۆڵینەوەیەکی قووڵی زانستی هەیە لە ڕووی دەروونناسی و کۆمەڵناسییەوە. لەم وتارەدا، هەوڵ دەدەین بە شێوەیەکی زانستی و مەعریفی ئەم دیاردەیە شیبکەینەوە و هۆکارە سەرەکییەکانی دەستنیشان بکەین.

لە ڕوانگەی دەروونناسییەوە، ئەم دیاردەیە ڕیشەی قووڵی لە دەروونی تاکی کوردیدا هەیە. مێژووی درێژی چەوساندنەوە و ستەم، کە نەتەوەی کورد پێیدا تێپەڕیوە، کاریگەری قووڵی لەسەر کەسایەتی تاکی کورد بەجێهێشتووە. ئەم بارودۆخە وای کردووە کە جۆرێک لە دڵەڕاوکەی بەردەوام و هەستی ناسەقامگیری لە ناخی تاکدا دروست ببێت. کاتێک کەسێکی باش و دڵسۆز دەردەکەوێت، ئەم هەستە نائارامە خۆی لە شێوەی دژایەتیکردن و ئازاردانی ئەو کەسەدا دەردەخات.

بەشێك لە کۆمەڵناسان پێیان وایە کە کۆمەڵگای کوردی، وەك زۆربەی کۆمەڵگا ڕۆژهەڵاتییەکان، لە قۆناغێکی گواستنەوەدایە لە کۆمەڵگایەکی نەریتییەوە بۆ کۆمەڵگایەکی مۆدێرن (کە لە کۆمەڵگای کوردیدا پرسی فیودالیزم و مۆدێرنیتە، بابەتێکە بریتییە لە بازدانێکی قوڵ کە بێ مەعریفەیە، بێ هۆشیاری و ڕێگە و ڕیشەیەکی پتەوەوە هەنگاوی ناوە کە دەرئەنجامەکانی باش نابێتن بەشێوەیەکی گشتی). لەم قۆناغەدا، تێکەڵبوونی بەها کۆن و نوێیەکان دەبێتە هۆی دروستبوونی جۆرێک لە ناکۆکی لە سیستەمی بەهاکاندا. کەسانی باش و دڵسۆز، کە هەڵگری بەها بەرزەکانن، دەکەونە بەر هێرشی ئەو کەسانەی کە ناتوانن خۆیان لەگەڵ ئەم گۆڕانکارییانە بگونجێنن.

لە لایەکی دیکەوە، سیستەمی پەروەردەی کوردی، کە بەشێکی گرنگە لە پێکهێنانی کەسایەتی تاك، نەیتوانیوە بە شێوەیەکی دروست گرنگی بە بەها ئەخلاقی و مرۆییەکان بدات. ئەمەش وای کردووە کە نەوەی نوێ تێگەیشتنێکی ناتەواویان بۆ چەمکی چاکە و خراپە هەبێت. لە ئەنجامدا، زۆر جار ڕەفتاری باش و دڵسۆزانە وەک لاوازی یان ساویلکەیی لێک دەدرێتەوە.

قەیرانە ئابووری و سیاسییەکان، کە بەردەوام کۆمەڵگای کوردی ڕووبەڕوویان دەبێتەوە، کاریگەری قووڵیان لەسەر دەروونی تاکەکان هەیە. کێبڕکێی ناتەندروست و هەوڵدان بۆ بەدەستهێنانی سەرچاوە سنووردارەکان، وای کردووە کە زۆر کەس پەنا بۆ ڕەفتاری نەشیاو ببەن. لەم ژینگەیەدا، کەسانی باش و دڵسۆز دەبنە قوربانی ئەم بارودۆخە ناتەندروستە.

هۆکارێکی دیکەی گرنگ پەیوەندی بە تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان و میدیاوە هەیە. لە جیهانی ئەمڕۆدا، کە زۆر جار بەها ماددییەکان لە سەرووی بەها مەعنەوییەکانەوە دادەنرێن، کەسانی باش و دڵسۆز وەک نموونەیەکی نامۆ و نەگونجاو پیشان دەدرێن. ئەمەش کاریگەری نەرێنی لەسەر پێگەی کۆمەڵایەتی ئەم کەسانە دروست دەکات.

بە چارەسەرکردنی ئەم دیاردەیە، پێویستە هەنگاوی جددی بنرێت. پێویستە سیستەمی پەروەردە بە شێوەیەکی بنەڕەتی پێداچوونەوەی پێدا بکرێت و گرنگی زیاتر بە پەروەردەی ئەخلاقی و بەها مرۆییەکان بدرێت. هەروەها پێویستە خزمەتگوزارییە دەروونییەکان فراوانتر بکرێن و دەرفەتی زیاتر بە چارەسەرکردنی کێشە دەروونییەکان بڕەخسێت.

کۆمەڵگای مەدەنی و ڕێکخراوە ناحکومییەکان دەتوانن ڕۆڵێکی گرنگ لە بڵاوکردنەوەی هۆشیاری و گۆڕینی ئەم کولتوورە نەرێنییەدا بگێڕن. هەروەها پێویستە میدیا و ڕۆشنبیران گرنگی زیاتر بە بڵاوکردنەوەی نموونە باشەکان بدەن و هانی خەڵک بدەن بە پشتیوانیکردن لە یەکتر.

گۆڕینی ئەم دۆخە کارێکی ئاسان نییە و پێویستی بە کات و هەوڵی بەردەوام هەیە. بەڵام بە هاوکاری یەکتر و بە پشتبەستن بە زانست و تێگەیشتنی دروست، دەتوانین هەنگاو بەرەو کۆمەڵگایەکی تەندروستتر بنێین کە تێیدا چاکە و دڵسۆزی پاداشت بکرێنەوە نەک سزا بدرێن.

نامەکانم.. 1. شەماڵ بارەوانی

نامەی یەکەم

ئازیزەکەم، ماوەیەکە هەستێکی زۆر نامۆ و سەیر دەمهاڕێت! زۆر هەستەوەر و میزاجیی بوومە، زووش هەڵدەچم. دەمەوێ ئەو ڕاستییەت پێ بڵێم، هیچ مەیلێکیشم بە ژیان نەماوە. هەست دەکەم من سەر بەم جیهانە نیم و خۆم بە غەریب دەزانم لەناو ئەوانی تر. هەندێک جار دەڕۆمە چۆڵەوانی و زۆر چێژ لە بەسەرخۆداخران و تەنیایی و گریان دەبەم. هەندێک جاری تریش حەزم لێیە بڕۆمە ناو ئاپۆڕا و تا هێزم تێدایە بدەمە قاقا. هەندێک جار وەکو هەرزەکارێک دڵم بە ژیان لێدەدات و دەمەوێ بە هەموو هێزمەوە ئامێز لە باڵای گەردوون وەربێنم. هەندێک جاری تریش ڕقم لە هەموو بوون دەبێتەوە و ئارەزوو دەکەم وەکو سوریالستێک بەسەر هەمواندا بڕشێمەوە. دەمێک زۆر گەشبینم و وا دەزانم هەموو ڕێگاکان دەڕۆنەوە ماڵی دڵخۆشیی.

دەمێکی تر هەموو خەندەکانم دەکەمە ناو سەبەتەی بێمانایی وجوود و دەڕۆم پووچگەرایی بۆ من تەنها پەنجەرەیە کە تێیدا لە هەموو بوون بڕوانم و هەندێ لە زەلکاوی ڕەشبینی ڕۆ دەچم، شۆپنهاوەر* بە تاقە پەیامبەری خۆم دەزانم. گاوێک ئارەزوو دەکەم لەگەڵ سەمفۆنیا یەکی جیهانیی سەمایەکی زەربایی دەست پێ بکەم. گاوێکی تر ئشتیا دەکەم بڕۆمە خەڵوەتی گۆشەگیری و تەنانەت گوێم لە دەنگی ترپە جاڕسکەرەکانی هەناسەکانی خۆشم نەبێت. لەوانەیە تۆ و هەمووان ئەوە ناو بنێن شێتیی! بەڵام من بڕوام وایە کە هێشتا کاتی شێتبوونم ماوە. با ئەوەشت پێ بڵێم، من کەسێکی لاوازم و ناتوانم ململانێ لەگەڵ تەنیایی، مەرگ، شێتیی و نەخۆشیدا بکەم. دەترسم ڕۆژێک بێت و چیتر بەرگەی ئەو دۆزەخە نەگرم کە پێی دەڵێن ژیان. تۆ پێم بڵێ چار چییە؟ هەرگیز حەزناکەم جارێ پێشوازی لە مەرگ بکەم، بەڵام ئایا دەبێ ڕێگەیەکی تر هەبێ؟ هەر بەڕاستی، تۆ بڵێی ئەوە نەخۆشی یان جۆرێک لە شێتبوون نەبێت کە من تووشی بوومە؟

“شەمامە بارەوانی“

---

*ئارسەر شۆپنهاوەر، فەیلەسووفێکی ئەڵمانییە و بە فەیلەسووفە ڕەشبینەکە ناسراوە.

کاتی خۆی.. پشکۆ ناکام

....موسڵمانەکان لە مێژووی خۆیانا دوو جار ڕوویان کردۆتە ئەوروپا ، جاری یەکەم لە زەمانی فتوحاتی ئیسلامی بۆ داگیرکردنی ئەوروپا و بە شەق وەکو ناوچە عەرەبییەکان ئەوروپییەکان بخەنە ناو ڕەعییەتی ئیسلامییەوە کە خۆشبەختانە بۆیان نەلوا ، جاری دووەم موسڵمانەکان وەک پەناهەندە ڕوویان کردۆتە ئەوروپا بۆ دابین کردنی مەعیشەت و سەلامەتیان ، واتا وێڵی ئازادی و نانن، موعادەلەکە هەڵگەڕاوەتەوە : جارێک داگیرکردنی کافرستان و جارێک سواڵکردن لە کافرەکان…
زۆر جار گروپە ئیسلامییەکان{ داعش، ئیخوان ، سەلەفی ، قاعیدە} بە منەتی خۆیان لە خێر و بەرەکەتی کافر و مولحیدەکان دەرئەبەن و هەموو خۆشگوزەرانی ژیانیان بە نیعمەتی خوا ئەزانن!!
ئەگەر ڕۆژێ وەک گریمانەیەک ئەوروپییەکان فەزڵی خۆیان لە

ئیسلامییەکان سەنەوە ئەبێ چی ڕووبات.؟ بە بێ شک قوڕ ئەکرێ بەسەری هەموویانا هەر وەک چۆن خۆیان قوڕیان کردووە بەسەر خەڵکی وڵاتەکەیانا ، وەک نمونەیەک گەر مولحیدێکی ئەهلی جەهەنەمی وەک “ئەدیسۆن ” نەبوایە تا ئێستاش موسڵمانەکان ئەبوایە بە چرا و مۆمەوە بە چواردەوری کەعبەکەیان بسوڕانەوە ، ئەوروپی و بەرازخۆرەکان سەیارەیان دروست نەکردایە تا ئەمڕۆش ئەبوایە موسڵمانەکان بە حووشتر یان وڵاخ هات و چۆیان بکردایە ، ئەوهەموو داهێنان و دۆزینەوە پزیشکیانەی ئەوروپییە مونافیقەکان نەبوایە موسڵمانەکان وەک هەزار و چوارسەد ساڵ لەمەوپێش بە هەزارانیان لێ ئەمرد و لەوانەیە هەڵامەتیش بەس بوایە بۆ قەرەباڵغ کردنی سەرقەبرانەکانیان ..دروست کردنی تەیارە لە لایەن مولحیدەکانەوە نەبوایە ئەمڕۆ هیچ موسڵمانێکی دەوڵەمەنی قەڵبە نەیئەتوانی بە ئاسانی بچێ بۆ ئەوروپا بۆ چارەسەرکردنی پزیشکیی چونکە بە دوعا و مەولو بوایە نابێ هیچ موسڵمانێ ” قەبز”یش بێ ، کەواتە لەڕێیا کاکی موسڵمان بە خۆی و بەرماڵەکەی دوو جار خێری لە بەرەکەتی کافرەکان بینی و بە مەمنونییەوە بینی جارێک بۆ وەرگرتنی تەیارە و جارێکیش بۆ وەرگرتنی عیلاج ، نوکتەش ئەوەیە کە چاک بۆوە مەولویەک ئەکا لە بەر ئەوەی خوا شیفای کرد !!! لە خۆی ناپرسێ بۆ پێش ئەوەی ئەو هەموو پارەیەی کە بە ساختەچێتی دەستی کەوتوە سەرف بکا لە سەفەر و عیلاجی ژێر دەستی دکتۆرێکی موناف یقا هەر کە نەخۆش کەوت مەولویەکی بکردایە تا خوا شیفایەکی بۆ بناردایە ….گەر یەکسانی ئافرەت وپیاو وەک بنەما یەکی فەلسەفەی ژیان لە ئەوروپاوە نەگەشتایە وڵاتە ئیسلامییەکان و ژنیش نەبوایە بە دکتۆر ئەوا مەلا ژنەکان هەر بەدەم نەخۆشییەوە ئەتلانەوە ، بوونی سەدان ژنە دکتۆری بەتوانا و سەربەرز وای لە مەلا مێشک بەستوەکان نەئەکرد بڵێن شەرحی پڕ و پووچ بهێننەوە بۆ ئەو حەدیس و ئایەتانەی ئافرەت بە ” ناقص العقل” لە قەڵەم ئەدا…

گەر عیلمی کافرەکان نەبوایە تا ئەمڕۆش خەڵک وای ئەزانی ڕۆژ بە چواردەوری ئەرزا ئەخولێتەوە چونکە پێغەمەری ئیسلامییەکان وای ووت بوو….کاتی خۆی.

تا.. شیعری سەلام عومەر

چەند پەنجەیەکم کەوتوون و
پرچیشم لە هەڵوەرینە
تا چاوەکانی بردووم و
جەستەشم پڕ لە برینە

بۆیە لە کەسێك دەگەڕێم
ئازارم بیر بباتەوە
نەك لە هەموو چرکەیەك دا
قەتماغەم لێ هەڵداتەوە

شەویش نییە خەونی ناخۆش
ئارامیم لێ نەشێوێنێ
رۆژیش نییە هەندێ هەواڵ
بەرنامەم هەڵنەوەشێنێ

ئێستا کۆڵبەرێکی برسیم و
نان بۆ سنووری بردمەوە
نەخۆشێکی بێچارەم و
دیسان تا سووری کردمەوە